

Évfolyam: 10. osztály

Témakör megnevezése: Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában

Tanítási egység (téma) címe: **Magyarország társadalmi jellemzői**

Az óra (jellemző) típusa: Új ismereteket szerző és feldolgozó óra

1. Tantervi követelmények

1.1. A tanítási óra oktatási céljai:

- Napjaink jellemző társadalmi folyamatainak megismerése, a társadalmi és a gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásuk bemutatása.
- A fogyó, a jóléti és az öregedő társadalom fogalmának felismerése Magyarország példáján keresztül.
- A demográfiai átmenet folyamatának megismerése Magyarországon.
- A magyarországi demográfiai mutatók értelmezése.
- A határon túli magyarok számának és területi elhelyezkedésének megismerése.

1.2. A tanítási óra képzési, fejlesztési céljai:

- Diagramokból, idővonalakból és tematikus térképekből történő információszerzés képességének a fejlesztése napjaink társadalmi folyamatainak megismerése, a demográfiai mutatók értelmezése során.
- Időben való tájékozódási képesség fejlesztése az idővonal és a diagramok elemzése során.
- Kommunikációs kompetenciák fejlesztése a csoportmunka és a tanulói beszámolók során.
- Logikai gondolkodás fejlesztése az idővonalak összehasonlítása során.
- Ok-okozati összefüggések felismerése a társadalmi folyamatok és azok gazdasági, társadalmi hatása között.
- Problémamegoldó képesség fejlesztése a csökkenő népességszám mérséklésére történő megoldáskeresés során.
- Térben való tájékozódási képesség fejlesztése a tematikus térképekről történő információszerzés során.

1.3. A tanítási óra nevelési céljai:

- Együttműködés, mások véleményének a meghallgatása, illetve tiszteletben tartása a csoportmunka során.
- Érdeklődés felkeltése a szűkebb és tágabb környezetüket érintő társadalmi folyamatok megismerése iránt.

- A hazához kötődés megerősítése hazánk társadalmi jellemzőinek megismerése során.

1.4. Oktatási követelmények:

a. Fogalmak:

- megerősítendő fogalmak: fogyó, jóléti és öregedő társadalom, demográfiai átmenet, korfa, születéskor várható élettartam, élveszületés, etnikai és nemzeti kisebbség, természetes szaporodás és fogyás

b. Folyamatok:

- megerősítendő folyamatok: a demográfiai átmenet folyamatának értelmezése hazánkban

c. Összefüggések:

- új összefüggések: napjaink társadalmi folyamatai és azok következményei közötti összefüggések felismerése

d. Fejlesztendő készségek, kompetenciaterületek:

- Állampolgári kompetencia fejlesztése hazánk társadalmi folyamatainak megismerésével.
- Anyanyelvi kompetencia fejlesztése a diagramokból, az idővonalból és a tematikus térképekből történő információszerzés, a csoportmunka, illetve a feladatok megbeszélése során.
- Matematikai kompetencia fejlesztése a diagramokból történő információszerzés, a logikai gondolkodás és az összefüggések keresése során.
- Szociális kompetencia fejlesztése a csoportmunka, illetve az egymás véleményének meghallgatása során.
- Természettudományos kompetencia fejlesztése a térképen történő információszerzés és feladatmegoldás során.

e. Főbb tanulói tevékenységek:

- Megbeszélés.

2. Szemléltető és munkaeszközök:

- Diasor az idővonalhoz és a diagramokhoz
- Kiadott feladatok: idővonal, csoportfeladatok
- Füzet
- Mobil, internet
- Csoportok kialakításához szükséges képek
- Sorrend kialakításához szükséges képek

3. Felhasznált irodalom

- Arday I. – Kőszegi M. – Makádi M. – Sáriné Gál E. – Ütőné Visi J. (2018): Földrajz 10. Tankönyv. Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Budapest. pp. 90–93.

- Jónás I. – Pál V. – Szöllősy L. – Vízvári Albertné (2012): Földrajz 10. A világ változó társadalmi-gazdasági képe. Mozaik Kiadó, Szeged. pp. 181–183.

4. Mellékletek jegyzéke

1. Idővonalak
2. Képek a csoportok kialakításához
3. Csoportfeladatok 1.
4. Csoportfeladatok 2. (házi feladat)
5. Feladat a határon túli magyarokról
6. Képek a határon túli magyarok számának országokénti sorrendjének kialakításához
7. Igaz-hamis

Az óra felépítése

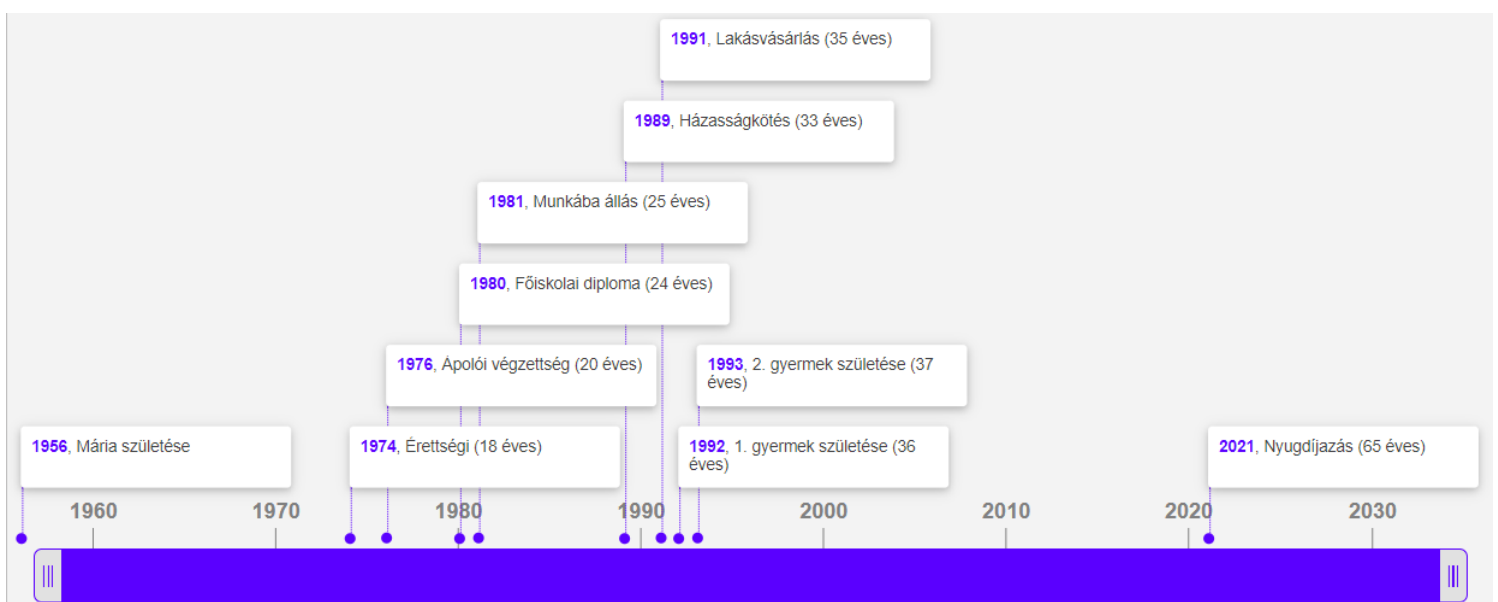
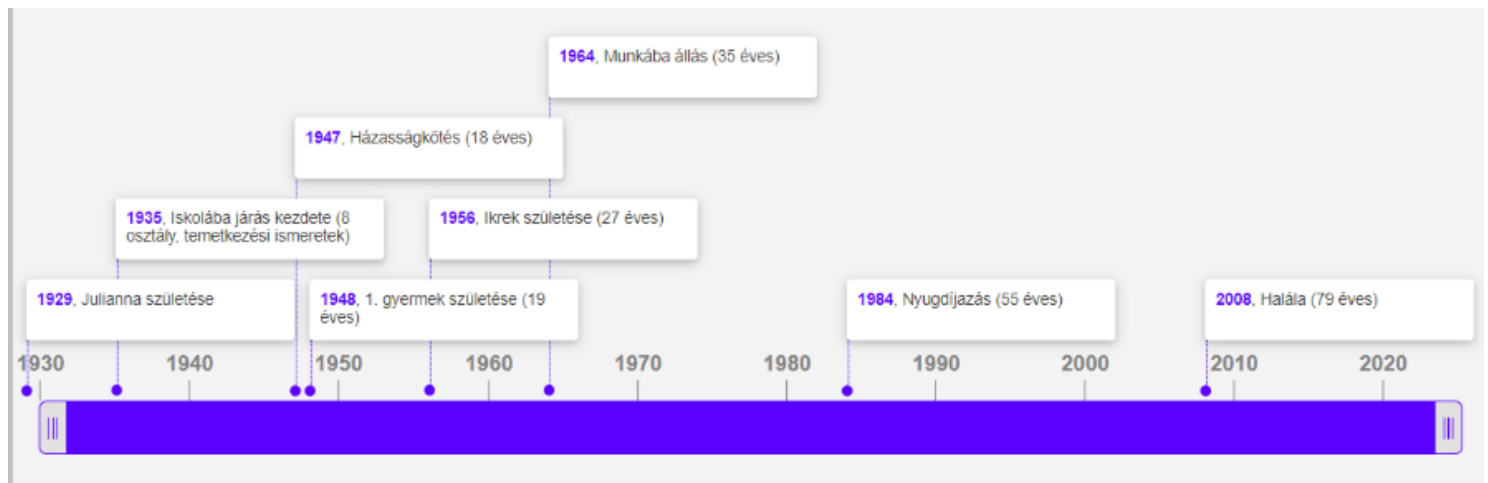
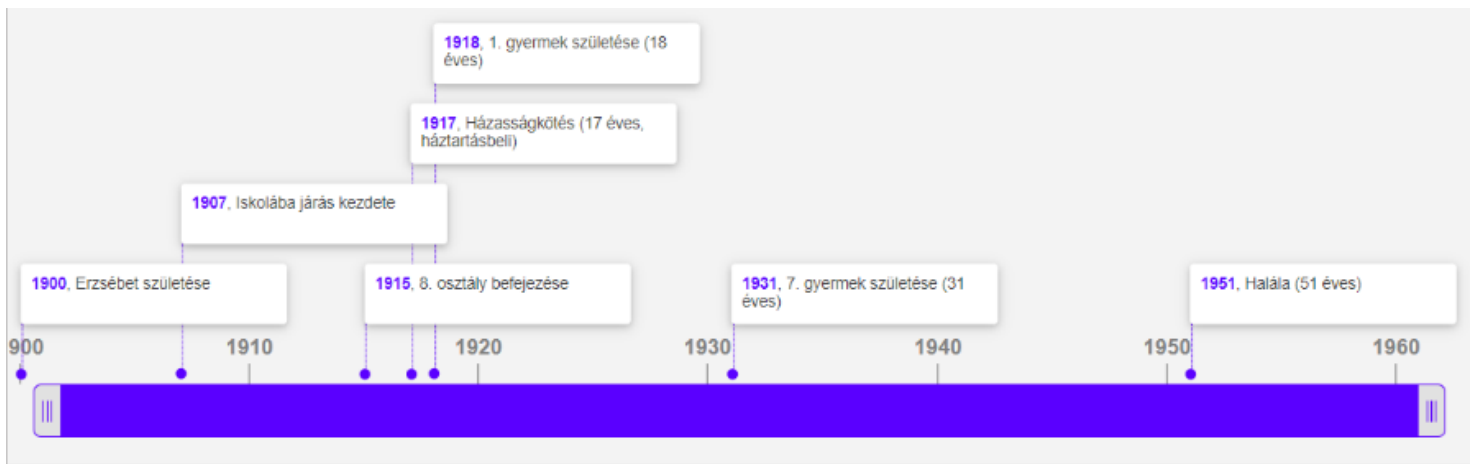
Idő	Az óra menete	Didaktikai mozzanat	Módszer	Munkaforma	Eszköz
0,5'	Az óra kezdése: köszönés, adminisztráció				
5'	Ráhangelődés az új témára: idővonalak elemzése				
	Idővonalak elemzésével előfeltevések megfogalmazása a magyar társadalmi folyamatokról. Az óra témájának megfogalmazása: Magyarország társadalma.	Ismeret-felelevenítés	Megbeszélés	Frontális osztálymunka	Kivetítő Füzet Idővonalak
33'	Az új tananyag feldolgozása				
13'	5 csoport kialakítása képek kiosztásával. A csoportok a magyar társadalommal kapcsolatos diagramokat és térképeket elemezik. A csoportok ismertetik az új információkat az osztállyal. Gondolattérkép készítése az elhangzott információkból a táblánál.	Új ismeretek szerzése	Megbeszélés	Csoportmunka Frontális osztálymunka	Kivetítő Füzet Tábla Segédanyag

2'	A fogó, az előregedő és a jóléti társadalom definiálása.	Új ismeretek rögzítése	Megbeszélés	Frontális osztálymunka	Füzet
5'	Problémamegoldási kísérlet: megoldási javaslatok kidolgozása a népességcsökkenés, a halálozások mérséklésére, az idősek megnövekedett arányának kezelésére.	Új ismeretek szerzése Meglévő ismeretek felidézése	Megbeszélés	Csoportmunka	Füzet
2'	Mutatók gyűjtése, amelyekkel a társadalmat jellemezni lehet. Házi feladatok kiosztása csoportonként: megadott szempontok a magyar társadalom jellemzése, feladatmegoldás feltöltése a Google Tanterembe.	Meglévő ismeretek felidézése	Megbeszélés	Frontális osztálymunka	Füzet, tábla
7'	A határon túli magyar kisebbség megismerése feladatok során: 1. Területi elhelyezkedés megnevezése 2. Szomszédos országok sorrendjének kialakítása a magyar kisebbség nagysága szerint. 3. Sorrend kialakítása világviszonylatban.	Új ismeretek szerzése Meglévő ismeretek felidézése	Megbeszélés	Páros munka Frontális osztálymunka	Kivetítő tábla, füzet
3'	Részösszefoglalás				
	Igaz/hamis feladat az órán elhangzott ismeretekből.	Ismeretek rögzítése	Megbeszélés	Egyéni munka	Füzet

Mellékletek:

1. idővonalak

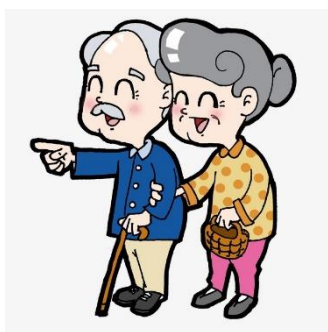
Feladat: Tanulmányozd három magyar nő (Erzsébet, Julianna és Mária) életútját! Vonj le következtetéseket az idővonal alapján!

Segítőkérdések az elemzéshez:

1. Milyen időtartamot ölel fel a 3 idővonal?
2. Milyen adatok olvashatók le az idővonalról?
3. Hogyan változik a házasságkötési életkor/az első gyermekvállalási életkor/a gyermekek száma/az iskolázottság fokozata/a munkavállalás/a halálozási életkor az idő előre haladtával?
4. A három életút alapján milyen jellemzőkkel írhatók le a magyar társadalmat, népeiséget?
5. Mivel fogunk a mai órán foglalkozni?
6. Mivel bizonyíthatók a három életút alapján megfogalmazott állításokat?

2. Képek a csoportalakításhoz:

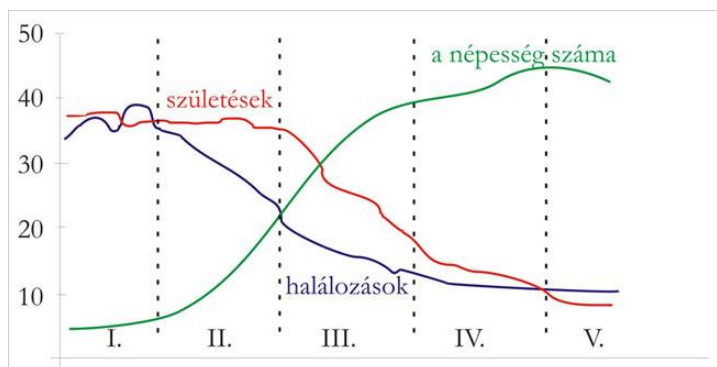

3. Csoportfeladatok 1.

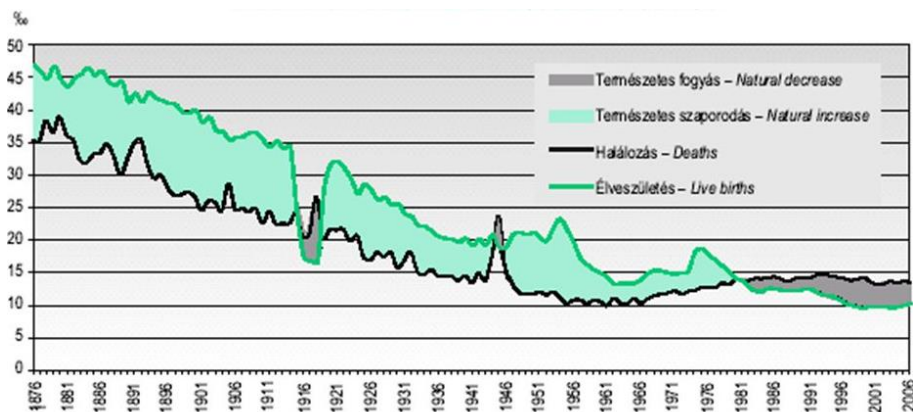
1. csoport: Demográfiai átmenet

Feladat: Válaszoljatok a kérdésekre az ábrák alapján, majd ismertessétek a témátokat az osztállyal!

1. ábra: A demográfiai átmenet modellje

2. ábra: A demográfiai átmenet Magyarországon

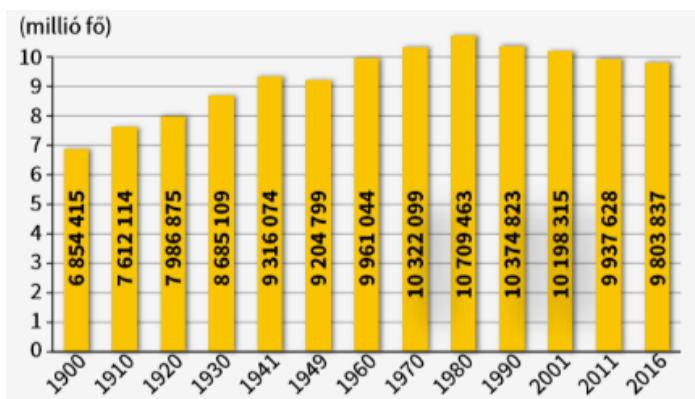

1. Hogyan jelentek meg a demográfiai átmenet szakaszai Magyarországon a 20. században?
2. Hogyan változott a születések és a halálozások mértéke a 20. században?
3. Mi jellemezte a népséget 1981 előtt és 1981 után?
4. A demográfiai átmenet melyik szakasza írja le legjobban hazánk jelenlegi állapotát?

2. csoport: Népeség szám változása

Feladat: Válaszoljatok a kérdésekre az ábrák és az internet alapján, majd ismertessétek a témátokat az osztállyal!

1. ábra: A népesség számának változása Magyarországon 1900-2016 között

2. ábra: Élveszületések alakulása Magyarországon 1970-2012 között

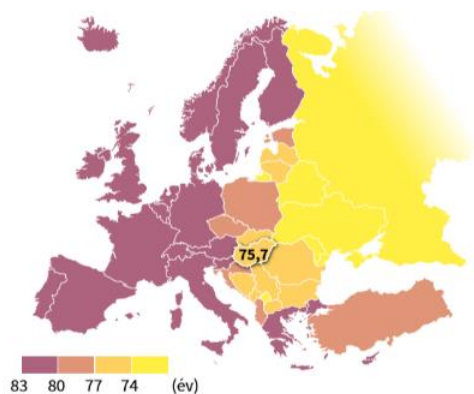

1. Hogyan változott Magyarország népességszáma 1900-2016 között?
2. Hányan élnek ma Magyarországon?
3. Hogyan nevezzük az olyan társadalmat, ahol így változik a népességszám?
4. Miért csökkent a születések száma Magyarországon?

3. csoport: Születéskor várható élettartam

Feladat: Válaszoljatok a kérdésekre az ábrák és az internet alapján, majd ismertessétek a témátokat az osztállyal!

1. ábra: Születéskor várható élettartam Magyarországon 2015-ben

2. ábra: A leggyakoribb halálokok Magyarországon 2006-ban

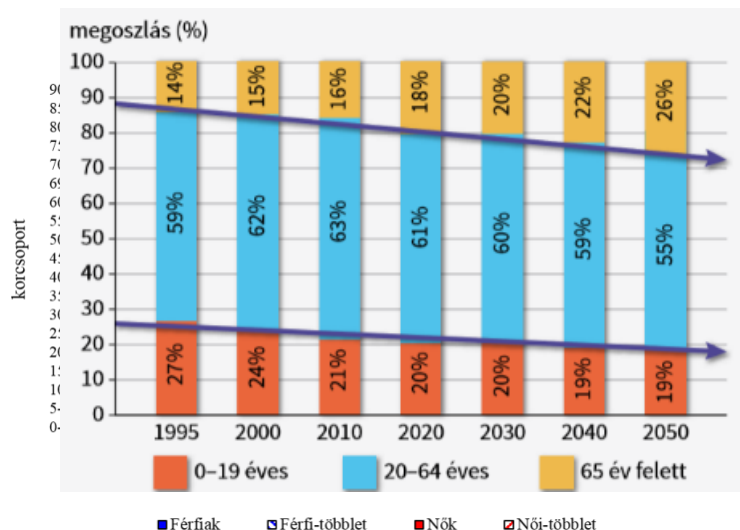

1. Mit jelent a születéskor várható élettartam? Hogyan számítják ki a mutatót?
2. Mekkora volt a születéskor várható élettartam Magyarországon? Hogyan változott 2015-ig a mutató értéke?
3. Hasonlítsátok össze Magyarország és Európa többi térségének születéskor várható élettartalmát!
4. Mi lehet a különbség oka? Mi okozza a magas halálozási számot?

4. csoport: Korfa

Feladat: Válaszoljatok a kérdésekre az ábra és az internet alapján, majd ismertessétek a témátokat az osztállyal!

1. ábra: Magyarország korfája 2014-ben

1. Mi a korfa?

2. Milyen alakú Magyarország korfája 2014-ben?

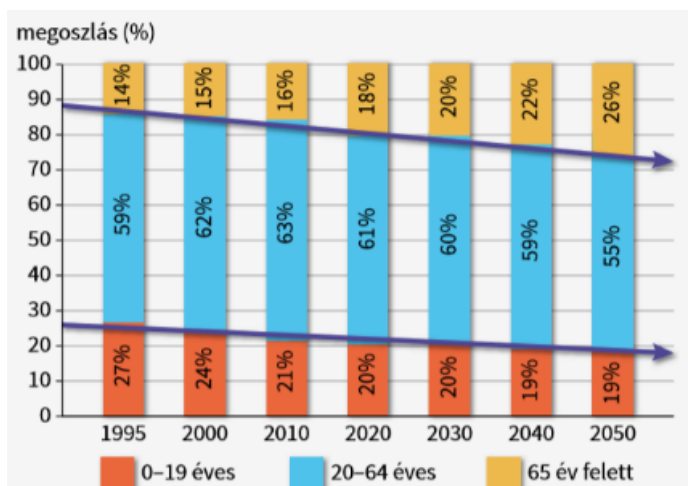
3. Mi jellemzi Magyarország népességét 2014-ben (gyermekkorúak, aktív korúak, idős korúak aránya)?

4. Melyik korcsoportban jellemző férfi, illetve női-többlet? Mi lehet a női-többlet oka?

5. csoport: Népesség összetétele

Feladat: Válaszoljatok a kérdésekre az ábra és az internet alapján, majd ismertessétek a témátokat az osztállyal!

1. ábra: A népesség életkor és nemek szerinti megoszlásának változása

1. Hogyan változott 1995-től napjainkig a három korcsoport aránya a magyar társadalmon belül?

2. Hogyan fog változni a korcsoportok aránya az előrejelzések szerint?

3. Milyen gazdasági és szociális következményei vannak a demográfiai változásnak?

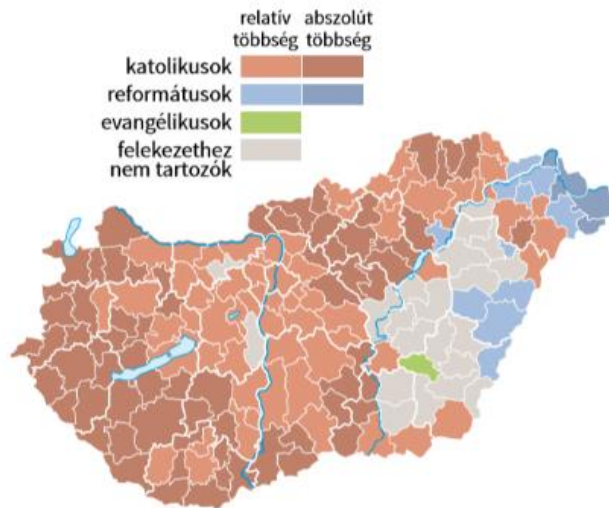
4. Hogyan nevezzük az ilyen társadalmat?

4. Csoportfeladatok 2. (házi feladat)

1. csoport: Vallás

1. feladat: Fogalmazzatok meg 5 igaz állítást a magyar népesség vallási megoszlásáról a térkép alapján!

1. ábra: Vallások Magyarországon 2011-ben

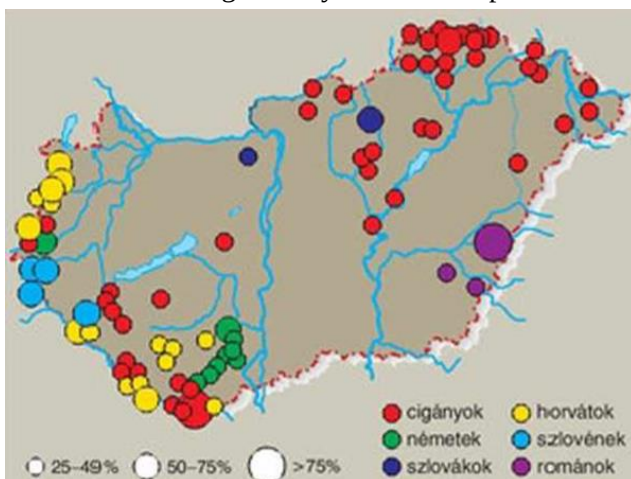
2. feladat: Keressetek a vallásokhoz magyarországi központokat!

3. feladat: Soroljátok fel mely további felekezetek találhatók meg Magyarországon!

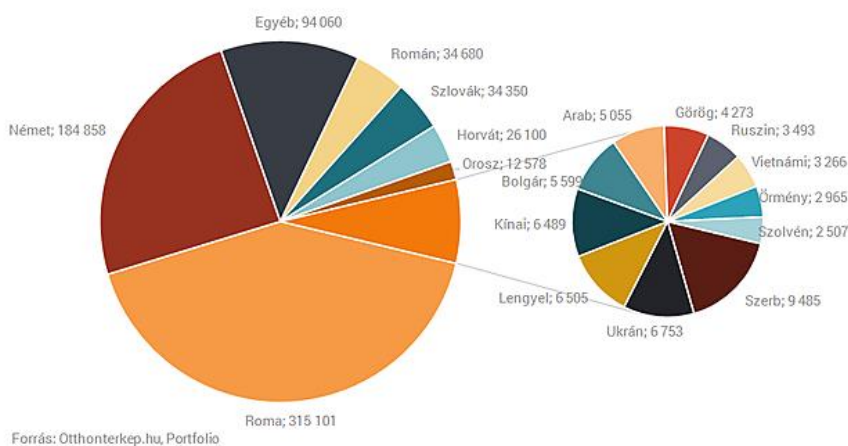
2. csoport: Nemzetiségek

Feladat: Válaszoljatok a kérdésekre a térkép és a diagram alapján!

1. ábra: A kisebbségek aránya hazánk településein

2. ábra: Kisebbségek Magyarországon 2011-ben

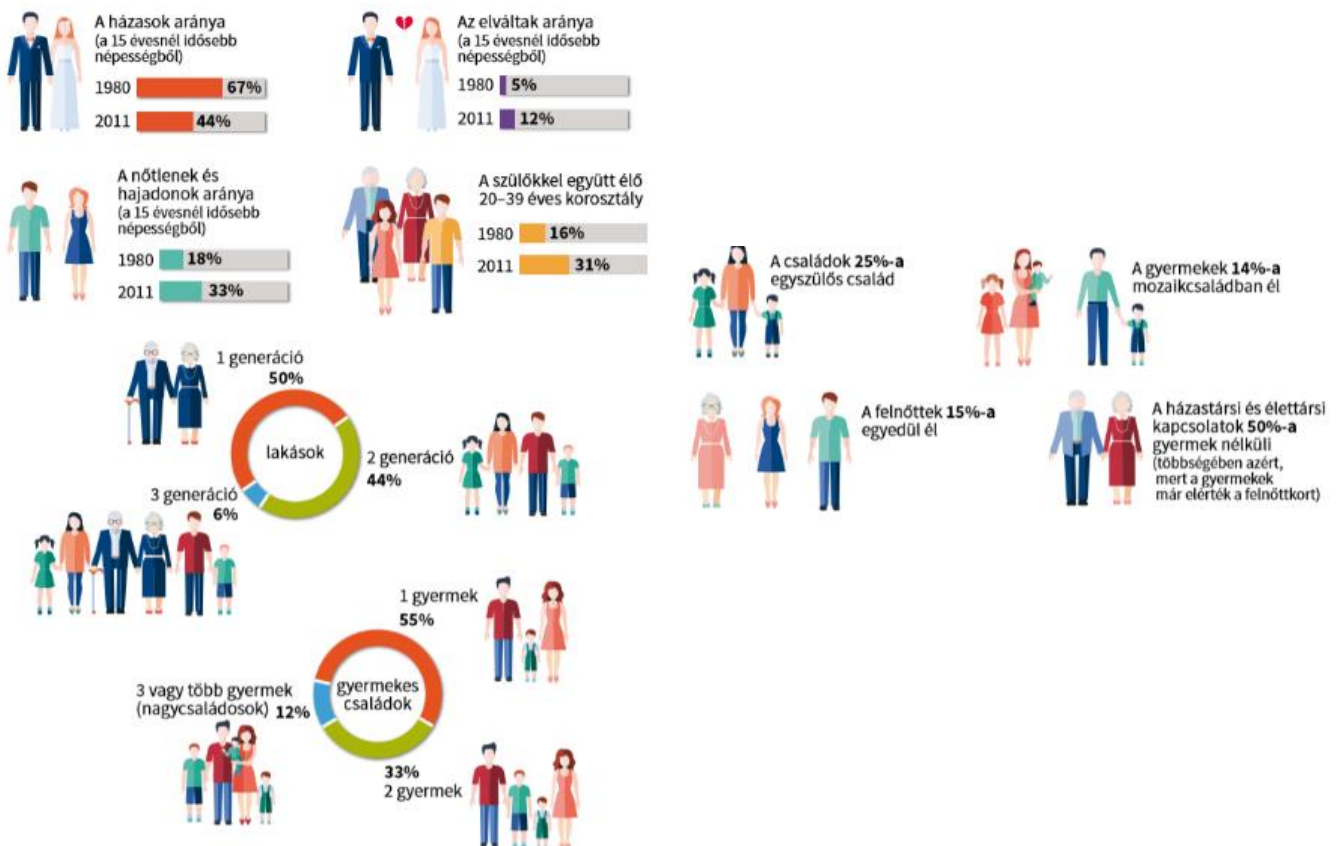

1. Soroljátok fel a magyarországi kisebbségeket a térkép alapján!
2. Mi a különbség az etnikai és a nemzeti kisebbség között?
3. Kik alkotják a legnagyobb kisebbséget hazánkban?

3. csoport: Családi állapotok

Feladat: Fogalmazzatok meg 8 állítást a hazai családi állapotokról az ábrák alapján!

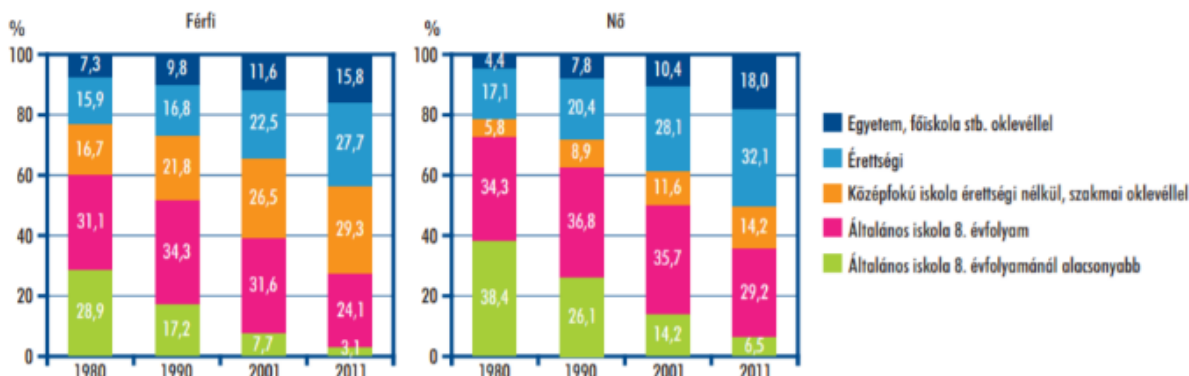
Ábrák: Családi állapotok Magyarországon

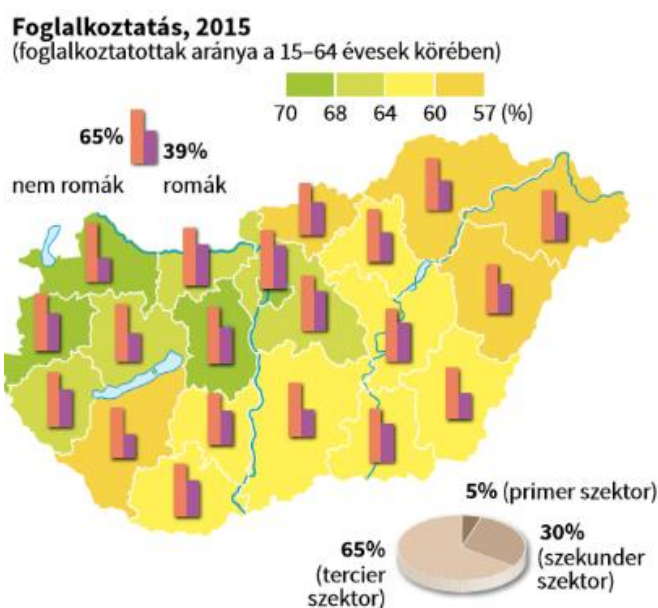
4. csoport: Iskolázottság, foglalkoztatottság

Feladat: Fogalmazzatok meg 8 állítást a hazai foglalkoztatottságról és iskolázottságról az ábrák alapján!

1. ábra: A 15 éves és idősebb népesség megoszlása legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, nemenként 2011-ben

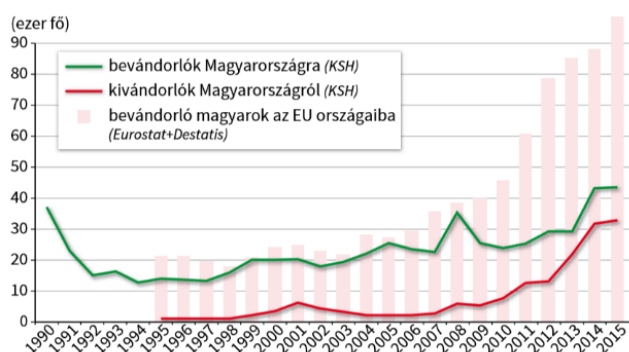
2. ábra: Foglalkoztatottak aránya a 15-64 évesek körében 2011-ben

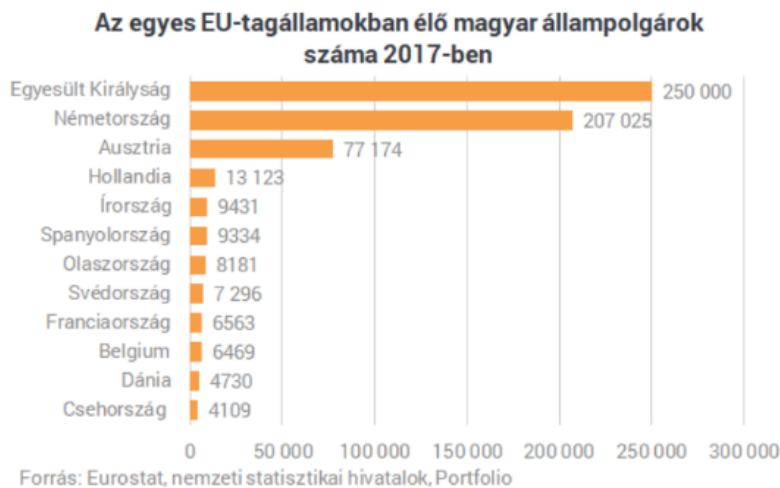
5. csoport: Vándorlás

1. feladat: Fogalmazzatok meg 4 állítást a vándorlásról az első ábra alapján!

1. ábra: Bevándorlók a szomszédos országokból és a bevándorló magyarok száma az Európai Unió országaiba

2. ábra: Az egyes EU-tagállamokban élő magyar állampolgárok száma 2017-ben (becslés)

2. feladat: Válaszolj a kérdésekre a második ábra alapján!

a, Sorold fel a magyar állampolgárok 3 legnépszerűbb célországát!

b, Hány magyar állampolgár tartózkodott az Európai Unióban külföldön 2017-ben a becslések szerint?

5. Feladat a határon túli magyarokról

Feladat: Nevezd meg a térképvázlaton hazánk betűkkel jelzett szomszédos országait, ahol jelentős a határon túli magyarok száma! Írd az első öt ország alá a magyarok által lakott területek nevét!

- I.
- a,
- II.
- b,
- III.
- c,
- IV.
- d,
- V.
- e,

VI.

VII.

6. Képek a határon túli magyarok számának országokénti sorrendjének kialakításához

7. IGAZ/HAMIS

1. Hazánk népessége az 1980-as évek elejétől csökken. (Igaz)
2. A születéskor várható élettartam hazánkban megegyezik a fejlett európai országokra jellemző értékekkel. (Hamis)
3. Az ország határain kívül élő magyarok száma mintegy 5 millió fő, közülük a legtöbben Romániában élnek. (Igaz)
4. Az ország lakosságának 1/10-de nyugdíjas korú. (Hamis)
5. A születésszám csökkenés hátterében álló okok között említhetjük a társadalom szakképzettségének növekedését. (Igaz)
6. Magyarországon a leggyakoribb halálok a baleset. (Hamis)